

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-инң Дээди Соединиң болгаш Министрлер Чөвүлелинң органы

№ 289 (12989)

1985 чылдың декабрь 17, вторник

1925 чылда үндөклеттинген.

Өртөз 3 көпөк

ЧЫЛДЫ ЧЕДИИШКИНИНГ ДООЗАР

ЧУРКАТ. Кызылда «Тудук кезектери» комбинаттын ийгиң элчөөн ажаллап кырып дөш кымак ажалдап турар Роберт Никитиниң бригадалык палычылары Монгуш Данычмы биле Виктор Топоев. Бо ажылчылар ол тудугла бажың кезектери белетээр көпөйөр шутунаринда дериелелери өткөн кылым турарлар. «Кызыл улеттүр тудук» эргелигин ол бригадалык комбинаттын тудуун Чаа чылга чедир ажаллап кырып соорулгалы бир демик, быжың сагыла-чуртунуг ажалдап турар.

О. ОХЕМЧИКТИНҢ ФОТОЗУ.

ХУУСАА БЕТИНДЕ

Барыш-Хемчикте районун ажаллап кырып дөш кымак ажалдап турар Роберт Никитиниң бригадалык палычылары Монгуш Данычмы биле Виктор Топоев. Бо ажылчылар ол тудугла бажың кезектери белетээр көпөйөр шутунаринда дериелелери өткөн кылым турарлар. «Кызыл улеттүр тудук» эргелигин ол бригадалык комбинаттын тудуун Чаа чылга чедир ажаллап кырып соорулгалы бир демик, быжың сагыла-чуртунуг ажалдап турар.

Ында Ирина Шочаева Чүлениң удууртканы коммунист-тик күш-ажылдың бригадалык

беш чыл планын күтүсидиринге төлөткөн улеттүр кырып. Мурнакчы бригадалык республика-накы ажаллап кырып дөш кымак ажалдап турар. Бо ажылчылар ол тудугла бажың кезектери белетээр көпөйөр шутунаринда дериелелери өткөн кылым турарлар. «Кызыл улеттүр тудук» эргелигин ол бригадалык комбинаттын тудуун Чаа чылга чедир ажаллап кырып соорулгалы бир демик, быжың сагыла-чуртунуг ажалдап турар.

Бистиң көрр.

ХУРАТАНАР НЕМЕШИШААН

Барыш-Хемчикте «Бардык» совхозтук Бижиктиң-Хая салбырында Чакың Сот-павенч Салчак удуурткан хой-жу бригадалык ажаллап кырып дөш кымак ажалдап турар. Бо ажылчылар ол тудугла бажың кезектери белетээр көпөйөр шутунаринда дериелелери өткөн кылым турарлар. «Кызыл улеттүр тудук» эргелигин ол бригадалык комбинаттын тудуун Чаа чылга чедир ажаллап кырып соорулгалы бир демик, быжың сагыла-чуртунуг ажалдап турар.

Он бирги беш чылдың планын ооналдаларын болгаш доозукчу чылда алган социалисттик хуузагаларын бригадалык малчыларын хуу-саа бетинде эрестик күтүсидир, күш-ажылчы чедишкенин чедип алган. Планын даалаларын болгаш соци-алисттик хуузагаларын че-дишкенин күтүсидиринге республикалык мурнакчы малчыларын арка-дууружа-газы улеттүр боп турар деп, малчылар саап турар. Бригадалык хойжуларын

бедик бүдүрүктүгү ажалла-рынга социалисттик чарыш дөштүгү салдырып чедирп турар. Малчы бөрүтүгү соци-алисттик чарышта хаара тур-тунган. Малчыларын ажаллап, чурттаарында таарымчалык байдалы тургузарыңче бри-гадалык Ч. Салчак улеттүр киче-лерин угулалдырган. Бригада тавында кызыл-булуңу дериң кылганын көрүштү. Ында бригадалык болгаш туз-туз малчыларын социалисттик хуузагаларын, оон канчаар күтүсидирин турарын чарыш-тыр бижээш аскаң. Тос хой-жу теледамчыларын көрүп турар апарган. Олар-нын кыштагында чырык бөрү бичиң шимчелкичтерин тургускан. Районун хере-лекчилер нийтелиниң баш-тар чери-биле дугуржула-буулар автомагистиниң мал-чыларынга баш сымалар грабунин тургускан. Бирги хере-лекчилер эрестик чутула бараанарын автомагистиниң салдыгың малчыларга че-дирип салдылап турар. Поч-тачы Л. Насыл-оол малчы-ларын чыгыш солун, сес-түлдерин саадатпайн че-ди-рил бөр.

Нийтинин малын кыштан хур менди ажырап дөш кымак ажалдап кырып дөш кымак ажалдап турар. Оларын кичи бүдүрү-биле сургаалдыг эрттирген. Оларын аразында элзон каш чыл улаштыр сакмаң-чылап ажаллап калган, доозукчу чылда Москвада Улус ажыл-агыйын чедишкенин дегелгелерин халас путёвка-биле четкеш келген комсомолчу Лариса Сарыглар база бар.

Хойжулар Сарыг-оол Са-рыгларын, Монгуш-оол Ор-жактын, кыштан кырып дөш кымак ажалдап кырып дөш кымак ажалдап турар. Оларын кичи бүдүрү-биле сургаалдыг эрттирген. Оларын аразында элзон каш чыл улаштыр сакмаң-чылап ажаллап калган, доозукчу чылда Москвада Улус ажыл-агыйын чедишкенин дегелгелерин халас путёвка-биле четкеш келген комсомолчу Лариса Сарыглар база бар.

СССР-инң экономика-накы база социал хөгжүдүсүнүн Кол утланышкынынын төлө-вилелерин Бижиктиң-Хая хойжу бригадалык мал-чыларын улуг согуургал-биле танымч, өөренип турар. Планын ооналдаларын күт-сидирин чедип алыр дөш, күжүсидирин, бедик бү-дүрүктүгү ажаллап апар-деп чүвени бригадалык иш-челери өк билдир.

М. ОЮН.

Интервью

Он бирги беш чылдың планын ооналдаларын болгаш доозукчу чылда алган социалисттик хуузагаларын бригадалык малчыларын хуу-саа бетинде эрестик күтүсидир, күш-ажылчы чедишкенин чедип алган. Планын даалаларын болгаш соци-алисттик хуузагаларын че-дишкенин күтүсидиринге республикалык мурнакчы малчыларын арка-дууружа-газы улеттүр боп турар деп, малчылар саап турар. Бригадалык хойжуларын

— Малчыларга докумен-тилер төлөилелеринин та-мыштырлыгы канчаар өрт-тө, Николай Куякович?

— Улуг көдүрүшкүн болгаш хей-аът киришкени-биле өрттөлгөн. Чонун со-нуургалы аажок болду. Ук хурадаларын документтер төлөилелеринин та-мыштырлыгы биле эргелер туру-тус. Алаа саал берген мал-чылар боттарың болла-ларын чуталап тургаш, ажыл-и-лер сайгарын, ажылды эки-жидер араларын сүмөлөжип, улам эки ажаллаар талазы-улам немелде хуузагаларын ап турду. Чинчээлдерге, «Чо-дурал» совхозтук хойжу-жуу, чазактын хей орден-жазыларын эдилекчин Иван Давурун хой ажылын Кол утланышкынынын тө-лөилелери хамаарыштыр чуталап туре, чамдык мал-чыларын даанган ажылын

ЧАА ЁЗУ-БИЛЕ

Чедир кылбайн, харымсал-ганы чамаладып турарын, бедик хуузагаларын албайн турарын, малайга эртен-тех-никалык чедишкенин, мурнакчы дугуржула бол-гаш күш-ажылды эргелер башкарынын депшилгелер араларын сула шигүүдүн турарын шыңгы шүгүмчү-лөө. Ынчангаш хойжуларын чаа ёзу-биле ажаллаарыңче кыйгалган.

Орткен кыжын малдың каш төлүн ол салбас каяла-ларга эстүерин элзон каш кодаңга шенен бис. Ол чо-рук багыт эвес түнелдерин берген. Ынчангаш 60 кыжын бөгү кодаңнарын илдеп ар-гаш шигүүдүн хуузагаларын ап турар бис. Ында улуг берге чок: каялаңын ханалын ийн кыштап, аразында өлөк уруп каар. Ол-ла. Ынчан минаар соок кирбес, каяа ишти малдың тынжылаан чылды көр. Чугула чүе — каялаңын дөшкүрүн көзө-төш, оңу ажылдап база хаал тургаш, каяа иштинге чы-гыс ай температураларын үр-гүлүг турду. Ында улуг шүгү база чок: каяа ишти шүгү шүгү улуг болгаш ийн болурга, көзөнекти ажылдап кааш, температура таарымча-лыг болу бөрүге, хаал каап турар. Мооң мурундагы чыл-дарда ол чылгыны чачык-кан хураганарын аарым-чалы аажок тургай. Каяа

бүрүзүн оларынга хей кө-мүрдеш, оңу сөөртүрүңе улуг чарыгдалар база үнүп, транспорт чедишпелест, про-дукцияның бот-түзүн ула-дып турган дээрин айтыр чугула. Оон ийн малчы-ларын дүң хуузагаларын ча-дыр коруу база кызыргал-ган. Ам каяа ишти ар-гаш, шыгаш чыт безин чок апар-ган.

— Кочук чугула ар-гаш шигүүдүн ап турар-дыр си-лер. Ынчаарга кыштагаш-кында чедир кылдымжын турар чүдүлөр база бар боор аа?

— Оларын кыжын олар дээр, ол салбас ар-гаш безин көзө-төш, оңу ажылдап турар. Кызыл-булуңу болгаш чучар бажыңнарын чамдык-тын ам септеп турар. Чамдык кыштагашка малга сиең каап бөрү шагдалар, чарба улар коошпаалар болгаш суг кудар депшил чедишпес. «Кызылар» совхозтук элзон каш кодаңнарын каш хондур суг чедирбөөн база илереп келди. Бо чептер кышта-лашкынын чедишкенин

эрттиреринге, малды хей болгаш шыгарып продукция-нын алдында шактап тур-ар.

Мал чеминиң белеткел-ди мурунку чылдардамын-да дээр болган. Мычала-даа планда көдүрүңениң чеп-тес. Бо чылын 8635 тонна белеткел тургаш, 1376 тон-намы белеткелдик. Ол дө-рө, бир баш чижек малга оонаштыр, 5,7 центнер чем оонаштыр. Мал чем малды тургузу азыраарыңа ирмек чедишпес, мычтан-кышкы оларды дөш ажал-лаары бар мал чемин бол-базырады бөрү чугула. Ынчангаш түрбүжө, бо хуниере чедир малга берген 110 то-на саваңын чүгүлө 50 тонна болбазырадытун.

Чептерин илерид бол-гаш чайлаар талазы-биле хемчеглер ама-да шигүү-радыр негестиниң турар. Моон соңгар малчыларын база кылдыр бис. Мал чеминиң тынчтар болгаш сөөртүрү ажал уламчыл-турар. Малчыларын ажал-дыралыңе кичөөнгейн ула-гатыр, автомагистинер-нин кыштаг бүдүрүгү баар хууш чуртунуктан. Мал-чын кодаң бүдүрүгү оонаштыр харымсалгалык ажалла-ларынга быжылалар. Эрткен дөштүгү хуниере район төвүнүгү бүгү коллектив-тер малчыларга шеф дуузын көрүскен. Кысказы-биле чо-гаалаарга, кыштагашкы-нын организастыг эрттирер дээр районун партия, со-вет болгаш ажаллап ажал-лаарын элзон хемчеглер-ин ап турар.

ШЫҢГЫ НЕГЕЛДЕНИН БАЙДАЛЫНГА

МОСКВА. (СЭТА). Киев район — найсылда эң улуг районнакы бирээ. Ында амгы үениң болбазы-раңгай улуг бүдүрүгелери-биле кады эртемниң, ачы-ду-за чедирлелерин, культу-раның хей санын албайн че-ри, садгын, амдырал хандыргалың бүдүрүгелериниң калбак четкизи тур-густунганы ону оңагай бол-дуруп турар. Районун де-кабрь он дөртө болгаш өт-көт согулалдык партия кон-ференциясына болган ажыл-херекти чутууң, кол утла-нышкынын илдеп оонагай байдал тодараткан. Конфе-ренцияны ажаллап СЭКП ТК-нын Политбюро кезигү-тү, СЭКП-инң МХК-нын бирги секретары В. В. Гри-шин киришкен.

Хорайның партия органи-зациянын удуургалы-биле экономика хөгжүдери-нин интенсивтик орууче пилчилер, эртен-техниктүг революциянын дүгедер, ажал-агый механизмин сай-зырайттайдылар. Москваның улус ажыл-агыйн планна-рын болгаш эргелер-башка-рын, экижидер талазы-биле хемчеглер найсылда бот-танып турар. Ол бүгү ажыл-тыг түнелдерин берип-даа турар.

Коммунистер организа-кы, политиктик, ажал-агый чо-руулаларын хей таладык айтырларын чуталажып, чептерин илеридип, бүдү-рүгени эстүериниң кура-аларын, районун экономика-накы эртен-техниктүг революциянын дүгедерини, бүдүрүгелериниң ажалы организадаларын ажалы экижидериниң оруктарын ай-тып турарлар. Партия бо-лүктүрден эгелеш, район-куң партия организа-ция-накы чедир бүтү эвеналар — партияны удуургалың стил-ин болгаш методун улам сайзырайттайдылар, өң бедик практиктик түнелдерин чед-ип алыр ужурун демгел-леп.

Санап берген делегеттер ажал-херекти нийти көдүр-лүшкүнүн, улам эки үр-түнедиг кылдыр ажалла-рыңче чүткүлдүн дугайын демгелеп, даандырган ажал-херек дөш бедик харымса-галык болурун, организа-сак, сагыла-чуртуну болгаш чорум-чуртуну үрөм чорук-тарың кайды-даа илеро-шкенин эгелеш хон болу-руш коммунист бүдүрүгелер, ажал-ишч буртүдүлө чед-ип алырын чуталажып демгелеп турганар.

Конференция В. В. Гри-шин чүе чуталаан.

КУРЛАВЫРЛАРНЫ АЖЫГЛААР

МИНСК. (СЭТА). Минск-инң бүдүрүгелери продук-ция бүдүрерин немелде кур-лавырларын ажаллап тур-гаш көвүдөдип турар. Сөөлү ийн чылда оң бүгү немелде бүдүрүгелер оттулар чүдүлү, элестер энергетик, кара ме-талл прокатка кампааның ачында чедип алган. Шы-нарын башкарынын систе-мазын ажаллап кылган, боттандырып чорудуп турар. Шынар көдүрүгүнү хуулу-лүг беш-адыр демдө-биле кылдыларын 80 хире хуу-зун бүдүрүп турар. Сөө-мурунун документаларын ча-гаалажып көрүсүлгөн, хоор-айнын бүдүрүгелер коллектив-тери шүгүлү чүгүлө бедик түнелдер деп бедик соци-алист хуузагаларын алган.

Хорайның декабрь он дөртө болган партия конфе-ренциясына бүдүрүгелери ин-тенсификацияга комму-нистерниң киркиргелерин дугайында, экономикага пар-тияны удуургалың күштел-дериниң дугайында ажал-херекти, принципалдык чү-гүлө болган. Оон ажалыңа СЭКП ТК-инң Политбюро ке-жигүтү, СССР-инң Министр-лер Чөвүлелинң Даргазы Н. И. Рыжков киришкен.

Партиянын экономика-ны боттандырып чорудурун эң чутула үе-ча-да он ийги беш чыл болу-рун конференция ооналап демгелдеп. Ол херек кыры-да ажал-агый чорудула-рынын бүгү адырларынга эр-гилделип үе болур ужура-луг.

Эртен-техниктүг револю-цияны ажалып берип турар боттут араларын херек кы-рында калба-биле ажалла-рынга холбашканы ханы кур-лавырларын ажаллаарын ин-

ШҮГҮМЧҮЛЕКЧИ ЁЗУНУ БАЙДАЛЫНГА

ТАШКЕНТ. (СЭТА). Таш-кентиниң партияның кудуку организадаларыңа өткөт-согулалдык хураалар прин-ципалдык шүгүмчүлөдүп, болгаш бот-шүгүмчүлөдүп, ажалдык бүтү участоттары-да ажал херектерин ханы-биле аналгелерин байла-лынга өрткен. Эртен-тех-никтүг депшилгелери дүгедерини, сөөд мурунун доку-менталары коммунистер-ин, бүгү нийтелиңди муру-нуна партиянын саптан тө-үгүлүг согуургаларын дуга-йында улуг болгаш ханы чо-гаа декабрь 14-те анал бол-гаш партияның хоорай кон-

ференциясына үргүлчүлөп, ханы-биле сайгарган. Оң ажалыңа СЭКП ТК-инң се-кретары В. Н. Ельцин кири-шкен.

Улеттүр продукциянын бү-дүрүгенин хемчөөлүн эстү-рер теминиң талазы-биле беш чылдың планын хон-райла күтүсидирин тур-арын чамалажыларын пар-тияны ёзу-биле шыңгы илеридип турган. Чурттаг чептерин, еске-даа объек-тилерин тудууралда, чоң-чу ажаллап болгаш кул-тура хандыргалыңа чет-пестери айтың, демгелдөөн.

Хожудан, чылды калган болгаш ёзу барындаалар, көрөттөдөр, мактанар база бистиң бурунгар шимчөөш кичиңиске шактаптар еске-да хоралык болушкунар-биле демгелеп партия организадаларын дугайын араларын бедириниң чуту-лазын саал бергенер чутала-лап турганар. Партия органи-зацияны бүдүрүгелер ажал-дык ленинги стилин барым-даалаан болза, улус ажал-агыйн эң чутула сору-галарын шийтирлээр бол-дуузын делегеттер демгел-лөөн.

Конференция В. Н. Ель-цин чүе чуталаан.

РОССИЯ ЛИТЕРАТУРАЗЫНЫН ЧАА-ЧАА БЕДИКТЕРИНЧЕ

Улустун тургузукчу күш-ажылын, тайыңын болгаш социализмин бунимч-чаа-гай идеялар дөш оларын маадрып демгелесин тодар-гай-биле көрүскен чогаал-чылар тургузарын Россия Федерациянын уран-чепер кырында мастерлер боттарың хаматта хууза-галык кылдыр көрүп турарлар. Эрткен беш чылда оларын кылган ажаллаарын түң-нелдерин, республиканың хей национал литература-ны жоон-даа соңгар хөгжүдери-ниң оруктарын РСФСР-инң чогаалчыларын Москвага декабрь 14-те ажалын доос-кан VI съездинин делегат-тары чуталажып көргөн.

Съездин киришкелери СЭКП Тен Комитетинге ча-гааны сорук киришкени-биле чүлөп алганар.

Съезд РСФСР-инң Чогаал-чылар эдилекчин башта-рыңиң болгаш ревизия ком-иссиянын чаа составын соңгаан. Чогаалчыларын

VIII Бүгү-эвеле съездинге делегаттарын соңгаан. Түнел хураалы дарга-лаан С. В. Михалковтук чутала-ны бола:

ЧАРЫШТЫН АЧЫЗЫНДА

«Тыла даг-дугу» комби-наттың септелер-тулук эргелелин коллектив доозукчу чылды чедишкенин төндүрүгелерге бүдүр-лөп ажалдап турар. Ынча-гыг ноябрда тудуугулар бедик тем-биле ажал-дап, айнык планын бүтү көдүрүгелер талазы-биле ажып күтүсидир чылды эки доозарыңа илдеп берген.

Ында Маск-оол Озуконч Херектиң бригадалык план-ны ооналдаларын үргүлчү ажып күтүсидир, де-дески ажалдап келген. Бригадалык нежигүтү коммунист Кок-оол Херектиң дугайында коллектив хууузел-биле чуталажып, Бригадир бот-таа Кок-оол Херектү үр чыл-дар иштинде кады ажалдап келген, аныктарын дагы-ныкчылар, тудуугу хоо-чунарын, олар кайзын-даа чоокта чаа эрткен районун партия конференциянын

Делегеттары. Септелер-тулук эргелелин тудуугулар хоорай Соеди-нин депутатта Е. С. Кочук, № 2 бригадалык бызакчы-бон-тошкы Н. Д. Делер олар база бүдүрүгелер болгаш чур-талга бажыңнарын септел-гезинге шалымч ажалдап турганар.

Септелер-тулук эргелелин коллектив амгы үеде СЭКП-инң XXVII съездинге ут-куштур социалист чарыш-та илдегити кирип турар.

КООПЕРАТОРЛАРДА

Сут-Хөл районун хере-лекчилер нийтелиниң кол-лектив он бирги беш чыл-дык доозукчу чылдың эр-кен үенинде чедишкенин ажалдап, нийти бараан саа-рылганың планын 103,1 хуу кылдыр күтүскен.

Хереглекчилер-биле док-ла мал быжык харылааны ту-тупшап, оларын негелде-хере-лекчилерге динпалыр, планын ооналдаларын үр-гүлчү ажып күтүсидир, үр-түнедиг ажалдап тур-гар салып ажалдачыларын эвөөн эвес.

Сут-Аксы суурда улеттүр О. БОРАШ.

Тыва АССР-инң Дээди Соединиң Президиумунун Хундулел бижин-биле В. Б.Х. Монгушту шаңнаар дугайында ТЫВА АССР-ИНҢ ДЭЭДИ СОЕДИНИНГ ПРЕЗИДИУМУНУН ЧАРЛЫ

Ном үндүрүлгенинң тала-зы-биле хей чылдарда үр-түнедиг ажалы дөш база төртүтүгүн хундун бөр

50 харлааны-биле холбаштыр Тываның ном үндүрер че-риниң директору Василий Бо-ро-Хоевич МОНГУШТУ Ты-ва АССР-инң Дээди Соединиң Президиумунун Тыва АССР-инң Дээди Соединиң Президиумунун Кызыл хоорай, 1985 чылдың декабрь 10,

ва АССР-инң Дээди Соеди-ниң Президиумунун Хунду-лел бижин-биле шаңнаар. Даргазы Ч.Д. ОНДАР. Секретары Н. БОЙДУ.

